

Suadinea emișie sau cuvântul înaintea domniilor voastre, spre a vă face o expunere asupra vizitei la care am făcut-o în Transnistria.

Învățămintele trase din această călătorie, în ce privește îndrumarea viitoare a operei de ajutorare, îmbunătățirile imediate realizate și ajutoarele acordate pe loc, dar mai ales ridicarea moralului celor de acolo, făcând ca acest prim contact cu evreii aflați în Transnistria să capete o importanță cu totul excepțională.

Datorită încuviințării binevoitoare ale forurilor superioare, această vizită, de mult timp dorită, a putut fi realizată.

Plecați în seara de 31 Decembrie 1942, prima noastră etapă a fost Odessa. În ziua de 2 Ianuarie 1943, delegația noastră a fost prezentată domnului Guvernator Profesor G. Alexianu, care în audiența pe care a binevoit a ne-o acorda, ne-a dat detaliate instrucțiuni pentru îndeplinirea misiunii noastre.

Ne-a recomandat în special să verificăm dacă în toate localitățile funcționează bine aşezămintele de asistență socială: cantine, orfelinate, spitale, azile de bătrâni și să luăm măsurile necesare înființării sau reorganizării acestora, acolo unde nevoia e cere.

De asemenea Domnul Guvernator ne-a recomandat să ajutăm în aceeași măsură pe toți evreii din Transnistria, indiferent de locul lor de origină.

Domnul Guvernator și-a terminat expunerea sa, arătând că s'a hotărât a se păși la organizarea muncii evreilor, în scopul ca fiecare evreu valid să aibă posibilitatea de a munci, în cadrul planului de lucru stabilit.

Primirea făcută delegației de către Domnul Guvernator, ca și audiențele de lucru avute după aceea la diferitele direcțiuni din conducerea Guvernământului, ne-au dat posibilitatea să ne orientăm asupra cadrului în care urma să executăm misiunea noastră.

X X

În timp de 2 săptămâni, sub conducerea domnului Iuliu Humiliu, delegații Președinției Consiliului de Miniștri și însoțiți de domnul Căpitan Ion Z. Mihail, delegatul Inspectoratului de Jandarmi din Transnistria, am străbătut de 2 ori Transnistria de la sud la nord și înapoi.

Am vizitat Moghilău unde am stat îndelung de vorbă cu conducătorii și reprezentanții a aproape 50.000 de evrei, aşezați în peste 40 de localități din acel județ, am lucrat apoi 3 zile la Balta, unde am întâlnit conducătorii din 7 centre în cari se află evreii deportați. Ne-am oprit și la Smarincea, unde am găsit cea mai bine organizată colonie evrească și în sfârșit la Odessa, unde am avut prilejul să vedem pe cei 54 de meseriași evrei cari lucrează în atelierile Guvernământului din Capitala Transnistriei.

X X X

După itinerariul fixat de autorități am pornit spre Moghilău în zorii zilei de 4 Ianuarie 1943.

La Smarincea, unde am ajuns în seara aceluși zile, am fost nevoiți să întrerupem călătoria din cauza înăbușării lăunii.

Am folosit acest prilej pentru a face prima noastră vizită într'un ghetto și a aplica pe teren îndrumările și instrucțiunile primite.

Am avut satisfacția să constatăm că, mulțumită destoiniciei conducerei, a dăilor Dr. Adolf Herschmann și Iosif Jekelis, organizarea acestui ghetto în care se găseau 3.000 evrei, este mai mult decât mulțumitoare.

Cantina deserveind zilnic peste 500 de persoane, un spital cu 12 paturi, și o policlinică și o baie funcționează în bune condiții.

Școala și o grădiniță de copii adăpostesc și învață carte rămânând peste 300 copii și vă puteți închipui cât de mișcați am fost auzind copiii declamând frumos poezii românești și cântând "Pe al nostru Steag" și alte melodii.

Starea sanitară este destul de bună, epidemie de tifos exantematic n'a fost niciodată în localitate.

Există aici un număr de 8 ateliere, bine organizate, al căror venit se varsă la fondurile necesare întreținerii operelor de asistență socială.

X X X

Mult mai puțin satisfăcătoare am găsit situația la Moghilău, unde am sosit la 7 Ianuarie, și unde ai cărui ghetto adăpostesc peste 10.000 de deportați și aproape 1.000 de orfani de ambii părinți.

Nu am găsit în funcțiune cantina, spitalul are multe lipsuri, iar copiii din orfelinate duc mare lipsă de îmbrăcăminte și sunt insuficient hrăniți.

Oricât de dureroase sunt aceste constatări, mai ales în ce privește orfelinatele, nu putem învinui prea mult pe cei de acolo.

Nei nu am avut de unde trimite sume mari. Din totalul de circa 70 milioane lei colectat până azi, peste 60 milioane au fost trimise în Transnistria, ca ajutoare în numerar, scule, medicamente, geamuri, chereștea, etc., iar restul urmează a fi trimis peste zile. Raportând această sumă la numărul persoanelor nevoiașe și la timpul de când ei stau acolo, reținem că tot ce le-am trimis noi nu reprezintă nici 3 lei pe zi. Judecați și Dv. ce înseamnă această sumă transformată în moneda care circulă acolo, față de scumpetea traiului și a obiectelor de primă necesitate.

Iar lipsa de mijleace a cevărgitoareii majorității a populației, unită cu dificultățile de organizare a orfelinelor, explică în parte gravitatea extremă a situației în care se află acești bietți copii, așa de greu loviți de soartă. E greu acolo unei familii să-și îngrijească de proprii ei membri, dar mai ales să mai întrețină și copiii rămași dintr'o altă familie sfârșită.

Și aici starea generală sanitară nu este prea rea. În spitalul de contagioși se aflau internate 63 persoane, dintre cari 27 cu tifos exantematic, ceea ce față de caracterul endemic al bolii și mai ales față de situația din anul trecut, înseamnă o vădită ameliorare a situației.

S'au acordat aci fondurile necesare pentru imediata deschidere a cantinei și pentru îmbunătățiri la orfelinate și spital.

X X X

La Moghilău a avut loc în zilele de 8 și 9 Ianuarie 1943, o conferință regională, la care au participat reprezentanții ai comitetelor evrești din cele mai importante localități în cari se găseau deportați evreii din județul Moghilău, de față fiind și domnii Iuliu Humiliu și Căpitan Mihail.

Întâlnirea aceasta cu reprezentanții autorizați și cu fruntașii comunităților evrești din Moghilău, Gărgorod, Giurina, Marafa, Cepai, Grana, Lucinet, etc. etc. a fost din cele mai mișcătoare.

Aceia care are cinstea de a vă face această expunere, a făcut un lung efort. După ce a transmis salutul Centralei Evreilor din România, al Comisiei de Ajutorare și al evreilor din Regat, a arătat

*Handwritten signature and notes at the bottom of the page.*

et cetera s'a făcut până acum în domeniul ajutorării cu bani, îmbrăcăminte, medicamente, scule, geanuri, chemeștea, etc., indicând și instrucțiunile pentru viitor.

Am expus mai departe problema organizării muncii, așa cum ea a fost hotărâtă de cei în drept și am îndemnat călduros pe toți cei prezenți să insiste cu toată stăruința în opera de productivizare a marelui masă a celor aflați acolo, îndreptându-i pe toți spre învățarea și practicarea meserilor.

O deosebită atenție s'a dat problemei emigrării evreilor din Transnistria și a pregătirilor necesare în acest scop.

Am insistat asupra necesității ca între ei toți să domneasă înțelegerea și ca să respecte în totul dispozițiile autorităților, în același spirit de ordine și disciplină ca întotdeauna.

O frumoasă și instructivă alocuțiune a ținut și domnul Iuliu Manuianu.

Din partea reprezentanților comunităților a răspuns dl. Dr. M. Teich, care a mulțumit domnilor reprezentanți și autorităților pentru cele spuse și pentru grija arătată. A mulțumit deasemenea Centralei Evreilor din România pentru tot ceea ce a făcut pentru ei. În încheiere a arătat că evreii din Transnistria sunt perfect convinși că existența lor depinde de stăpânirea românească a ținutului.

Înainte și după conferința regională s'au ținut consfătuiri separate cu reprezentanții fiecărei obștii asupra situației și a nevoilor locale.

S'a remarcat buna organizare a coloniei Marghered, condusă de dl. Dr. M. Teich și în care funcționează:

1. Cantină ospătând zilnic 1550 de persoane, un spital, o farmacie, o brutărie și o cooperativă de aprovizionare, o baie cu 8 dușuri, cu captor de deparazitare și etuve de desinfectare.

Pretutindeni s'a constatat lipsa de îmbrăcăminte și nevoia de măriri a ajutoarelor pentru cantine și orfani. (În același timp s'au făcut verificările sumelor trimise ca ajutoare, a remiterilor individuale și s'a discutat felul în care fondurile au fost întrebuintate.

Indetul Moghilău s'au distribuit în aceste 2 zile ajutoare în valoare de 500 R.K.K.S.

S'au mai vizitat: Turnătorii, Uzina Electrică, și fabrica de cărămidă reconstruite și puse în funcțiune de către Jägerdorf și în care sunt ocupați peste 400 de evrei.

In zilele de 11 și 12 Ianuarie am lucrat în Balta cu comitetul ghettoului din Balta și cu comitetul ghettoului din Berșad și în localități, aflători în Balta.

În Balta s'a dat situației din Berșad, în care există o populație evrească de 9200 suflete și unde se trăiește în condiții deosebite mari.

S'au dat fondurile necesare mării capacității de hrănire a cantinei și pentru o regrupare a orfanilor.

În jud. Balta s'au acordat acum ajutoare de 24.500 R.K.K.S.

In ziua de 14 Ianuarie, delegația a ajuns din nou la Odessa, prezentându-se autorităților și expediind ajutoare comitetelor din Golta, Ladajin, Peciera și Răbnița, conform indicațiilor primite de la Domnul Guvernator.

./.

Am ajuns la concluzii.

a) Din punct de vedere administrativ.

Constatarea generală este că administrația banului public se face în mod cinstit și că, din toate punctele de vedere, adăugând că "omul cinstește locul" își găsește și aici o perfectă aplicare. Acolo unde se găsește în fruntea comitetelor locale oameni cu tragere de inimă, cu spirit de sacrificiu, harnici și dornici de a felesii obștei, toate merg atât cât este posibil de bine.

Găsesc mai necesară o unificare a sistemului de lucru în toate localitățile.

Fără multă birocrație și formalism se pot stabili norme de lucru și scripte uniforme, pentru a avea oricând o cinstită evidență în toate direcțiunile și o posibilitate de control, verificare și îndrumare aproape automate.

Aș propune încă, în special pentru județele Moghilău și Balta, în cari sunt așezați circa 80% din cei deportați, câte un comitet județean de îndrumare și control, ale cărui atribuții ar urma să fie stabilite.

*In ceea ce privește*  
b) Remiterile de ajutoare colective și individuale. Verificările făcute arată că aceste remiteri sesesc la destinație. Prin filiera B.N.R., Guvernământ, Prefecturi și Preturi, toate plățile se efectuează. Parcurgerea acestei filiere, unită cu dificultățile de comunicație, mai ales în timpul iernii, în Transnistria, explică întârzierile survenite în efectuarea plăților.

Recunosc însă cu toată sinceritatea că și în această privință bunăvoința autorităților centrale și locale este totală. Ele sunt oricând dispuse să facă totul pentru o cât mai satisfăcătoare rezolvare a problemelor cari se pun.

c) Asistența socială. Si *trebuie să facem aceeași constatare ca și la administrația generală.*

Cu aceleași mijloace modeste, în situațiunea generală aproape similară, rezultatele diferă după simțământul de răspundere și de înțelegere al celor din fruntea treburilor obștești.

Am expus situațiunea din unele localități, indicând măsurile de îndreptare luate sau cari urmează a se lua.

Principiul general care trebuie stabilit în materie de asistență socială este că aceasta trebuie să fie acordată exclusiv pentru instituțiunile create în acest scop: Cantine populare, orfelinate, spitale și infirmerii, băi, etc., iar nu pentru a fi distribuite individual în numerar.

În acest scop și pentru ca searta acestora să nu depindă de lipsuri momentane, sau de întârzieri cari să aducă întreruperea activității lor, trebuie întocmit pentru fiecare localitate un buget minim a cărui acoperire să fie asigurată din timp. Acest buget poate fi elastic, în sensul că dacă posibilitățile materiale o permit, el să poată fi mărit în ceea ce privește realizările de îmbunătățiri, după un program care să intre automat în funcțiune.

Minimul fixat trebuie însă să fie garantat, pentru a nu ajunge în situația nenorocită de la Moghilău, sau de la aceia nu mai puțin tristă de la Berșad.

d) Orfelinate. O atenție specială trebuie acordată organizării orfelinelor și reorganizării celor în funcțiune.

Aceasta urmează a se face în trei direcțiuni:

1. Înzestrarea orfelinelor existente și a celor cari se vor crea, cu minimul de mobilier, așternut și obiecte de gospodărie necesare.
2. Îmbrăcarea copiilor.
3. Fixarea unui buget minim, a cărui executare să fie garantată.

./.

capitelul cel mai dureros in existenta deportatilor evrei din Transnistria si de aducerea la indeplinire imediat a programului anuntat; depinde salvarea vietii celor aproape 5000 orfani cari si-au pierdut amândoi părinții.

e) Spitale, policlinici. Datorită trimerilor <sup>noctive</sup> relativ massive de medicamente, ca și numărului suficient de medici, starea generală sanitară - după dezastrul din iarna trecută - poate fi considerată satisfăcătoare.

Am constatat că morbiditatea nu este actualmente prea mare, iar mortalitatea este in cea mai mare parte din localitățile vizitate, sau despre care avem date, aproape normală.

Pentru ca această situație să fie menținută, este nevoie ca să continue trimerile de medicamente, instrumente chirurgicale și celelalte necesare.

și in această privință o reorganizare a sistemului de lucru este necesară.

Sub controlul nostru direct, urmează a se crea depozite pe regiuni sau județe, cari să elibereze farmaciile locale, cele necesare, pe măsura necesităților și binefetele a posibilităților.

f) (Imbrăcăminte). Massive trimeri de îmbrăcăminte de toate categoriile, dela cămașă la palten, trebuiesc făcute de urgență. Deasemenea și in ceace privește capitelul și mai greu de realizat al încălțăminte.

In localitățile pe unde am trecut nu am văzut oameni desculți sau invelți cu saei sau ziare, dar este evident că cei neimbrăcați n'au avut posibilitatea de a eși din case. Iar din aceștia sunt mulți, chiar foarte mulți, după cum ne-au declarat cei in cunoștință de cauză.

Scăpați cu viața din flagelele iernei trecute, însă subnutriți slăbiți și desbrăcați, există posibilitatea să ce cei evacuați să rămâie in viață, sănătoși, dacă - in afară de programul întrebunțării lor la muncă productivă - vor fi ajutați cu:

- Imbrăcăminte
- Medicamente și
- Hrană pentru ei și pentru cei bătrâni, infirmi și neapți pentru muncă.

Aceasta depinde de noi, cei de aci și de posibilitățile ca ajutoarele să vie regulat și la timp.

X X

X

g) Statistica populației evrești. Toate probleme puse, ca și toate propunerile făcute nu și pot găsi o soluție satisfăcătoare, dacă nu vom cunoaște datele referitoare la numărul celor deportați și la repartiția lor pe localități.

Statistica întocmită in primale zile ale lunii Ianuarie 1943, conform prevederilor ordonanței No. 2927, este cea mai fidelă oglindă in ceace privește numărul, numele, starea civilă, localitatea de origine și profesiunea celor deportați.

Cunoașterea acestei statistici și ținerea noastră la curent cu modificările intervenite, ar fi de cel mai mare folos.

h) Problema transportului. Deasemenea trebuie rezolvată problema transportului. Lipsa legăturilor directe de cale ferată cu cea mai mare parte a localităților in cari se află deportați, greutatea și lipsa de mijloace de transport locale, dau loc unei situații la care remediere trebuie să ne gândim bine.

Se potese necesară crearea de centre de presprijin in capitalele de județ și la unele preturi, unde, sub controlul nostru și supravegherea autorităților locale să se centralizeze și să se

./.

să se distribuie tot ce se trimite de aci.

1) Deleante diverse.

1. Usurarea corespondenței între evacuații și cei din țară și între cei evacuați din Transnistria.
2. Acuștarea sumelor restante datorate pentru muncă obșască, conform ordonanței No. 23.
3. Repatrierea belșavilor cari necesită intervenții chirurgicale sau tratamente cari nu pot fi făcute in Transnistria.
4. Plata in alimente a muncii obșcști, așa precum s'a arătat și in capitelul special al organizării muncii.

X X

X

Incheie

Nu pot să în acest referat, fără a adresa pe această cale mulțumirile noastre pentru marele sprijin și pentru îndrumarea pe care ni-a dat-o in tot timpul cât a fost împreună cu noi, Domnul Iuliu Mumuianu, delegatul Președinției Consiliului de Miniștri.

Deasemenea exprim mulțumiri frățești colegilor mei din delegație, domnii Ihl Marcovici, Ing. Iacob Schächter și Av. I. Ebercehn, pentru prețiosul ajutor de fiecare clipă pe care mi l-au oferit dat și tot aportul lor de muncă fără preget și sacrificiu pentru pe care l-au dedicat misiunii încredințate.

Cu toții mulțumim Domnului Președinte al Centralei Evreilor din România, colaboratorilor săi și Comisiunii de Ajutorare, pentru că au prălejuț și au pus la dispoziție mijloacele de realizare a acestui prim contact între evreii din Regat și cei din Transnistria.

X X

X

V'am făcut, Doamnelor și Domnilor, o scurtă descriere a celor văzute și aflate de noi in cele 2 săptămâni de drum prin Transnistria, precum și schița multor lucrări și îndreptări cari mai trebuiesc făcute.

Mă adresez acum domnilor-voastre, tuturor, cari vă întoarceți la căldura căminului vostru, la casa și masa voastră, care vă odihniți in patul vostru și vă rog să vă gândiți la acei cari n'au ce îmbrăca, cari n'au hrană indestulătoare, cari suferă in frig și in lipsuri.

Ajutați-ii!

Ei vi se adresează prin noi, vouă, bărbați, cari aveți o situație, cari exercitați o profesiune, cari mai aveți o rezervă bănească.

Vouă, femei, mame și surori.

Gândiți-vă la cei in nevoie, la bătrâni, la copii, la orfanii goi și desculți, cărora avem, cărora aveți, datoria de a-i reda unei vieți care să merite acest nume.

Nevoile sunt mari, sumele necesare trebuiesc să fie și ele mari.

Cumpăniți bine și notați pe cartonașul din fața Dăvoastră nu o danie, nu o ofrandă, ci o contribuție massivă și o cotizațiune lunară importantă, care să dea posibilitatea unei ajuterări efective și binefăcătoare.

Acei cari au dat să mai dea, până dincolo de maximul posibilităților lor.

Gândiți-vă la răspunderea pe care o avem cu toții și faceți sacrificiul salvator.

Nici un evreu, nici o evreică, cari pot da aportul lor, nu trebuie să lipsească dintre donatori.

Dar nu vă mulțumiți numai a da contribuția Dv. bănească. Deveniți colaboratorul nostru la opera de colectare de fonduri.

./.

Chiar dacă am avea forțe nesfârșite și chiar dacă harul  
Domnului ne-ar lumina, ca să știm ce trebuie să facem, nu putem  
noi, cei din Comisiunea de Ajutorare să îndeplinim singuri Opera  
de salvare a 75.000 de suflete, operă de proporții ce n'ar fi mici  
nici pentru un stat organizat. Alăturați eforturile voastre celor ale  
noastre, alăturați inimile voastre și simțirea voastră omenească  
și frățească, de ale noastre și de ale celorlalți oameni de bine ce  
au venit lângă noi.

Nici Dumnezeu și nici oamenii nu vor erta pe acei cari în  
aceste clipe nu și-au făcut datoria față de frații lor în suferință.  
Dați-ne banul vostru, dați-ne colaborarea voastră!

Ministerul Finanțelor / Anexa 12.  
Direcțiunea Generală a Migrației Fondurilor  
Serviciul Contabilității

Jr. 96858/943

No. 23343-27.II.1943

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI  
INSPECTORATUL DEVIZELOR

Aveți onoare a vă face cunoscut că prin rezoluția  
Ministerială, oasă pe referatul acestei Direcțiuni Gene-  
rale Nr. 96858 din 25 februarie 1943, s'a aprobat ca mași-  
nile ceasornicelor preluate de la evrei, ce au fost demon-  
strate spre a se da aurul la topit, neputând fi scoase la  
licitație, să fie cedate gratuit Școlii de ceasornicari  
înființată de Ministerul Muncii.-

MINISTRU,  
ss/.Indescifrabil

DIRECTOR GENERAL,  
ss/.Indescifrabil

